

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Budapesten, 2011. évi június hó 7. napján megtartott nyilvános ülésen meghozta a következő

í t é l e t e t :

Az életveszélyt okozó testi sértés bűntettének kísérlete és más bűncselekmények miatt fk. terhelt és társai ellen folyamatban volt büntetőügyben, a Fővárosi Fellebbviteli Főügyészség által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálv a Fővárosi Ítéltábla 1.Fkf.106/2010/13. számú ítéletét az I. rendű terhelt vonatkozásában megváltoztatja annyiban, hogy a kényszergyógykezelés legfeljebb 10 (tíz) évig tarthat.

A kényszergyógykezelés kezdő napja 2009. november 27.

Egyebekben a támadott határozatot hatályában fenntartja.

A felülvizsgálat során felmerült 3000 (háromezer) forint bűnügyi költséget az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

A Pest Megyei Bíróság a 12.Fk.48/2006/67. számú, 2009. december 18. napján kelt ítéletével a felülvizsgálati indítvánnyal érintett fk.

I. rendű terheltet az életveszélyt okozó testi sértés büntettének kísérlete /Btk.170. § (1) és (5) bekezdése/, 2 rendbeli csoportosan, társtettesként elkövetett rablás büntettének kísérlete /Btk. 321. § (1) és (3) bekezdés c) pont/ és 1 rendbeli súlyos testi sértés büntettének kísérlete /Btk. 170. § (1) és (2) bekezdés/ miatt emelt vád alól felmentette és kényszergyógykezelését rendelte el.

A fiatalkorú terhelt 2009. november 27. napjától már ideiglenes kényszergyógykezelés hatálya alatt állt.

A megállapított tényállás lényege szerint a terhelt 2005. február 17-én este cigarettát kért a sértettől, s mert nem kapott, őt meg akarta ütni. A sértett védekezett, s közben ő ütötte meg a terheltet, aki az ütéstől a földre került.

A terhelt azonban utána ment és indulatában egy 8-10 cm pengehosszúságú késsel a bal lapockája alatt hátba szúrta. Ezután még 8-10 alkalommal szúrt a sértett irányába, mely szúrások közül kettő érte a sértettet, a bal vállán és a karján. A sértett sérülései nyolc napon belül gyógyultak, de a támadott testtájékra figyelemmel életveszélyes sérülés is létrejöhetett volna.

A fiatalkorú terhelt, az ügyben még érintett II. rendű terhelt, és egy harmadik társuk 2003. november 26-án este pénzt, cigarettát kértek 2. sértettől és a vele lévő személytől, de nem kaptak. Emiatt indulatosak lettek, a fiatalkorú terhelt és társai botokat ragadtak. Az I. rendű terhelt a nála lévő 1-1,5 m hosszú, 2-3 cm átmérőjű bottal, azt két kézzel megfogva, fejbe ütötte 2. sértettet, aki az ütéstől földre került. Fejének bal oldalán nyolc napon belül gyógyuló repesztett, zúzott sérülést szenvedett, de nyolc napon túl gyógyuló csonttöréses sérülés okozásának a reális lehetősége is fennállt.

A tényállás tartalmazza, hogy a fiatalkorú terhelt mindkét cselekmény időpontjában a tudathasadásos elmebetegség fiatal korban kezdődő típusában szenvedett, ami a beszámítási képességét kizárta. A betegsége jelenleg is fennáll, és tartani kell attól, hogy hasonló jellegű személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó cselekményt fog elkövetni.

Az elsőfokú bíróság a Btk. 2. §-ára figyelemmel az elkövetés idején hatályban lévő Btk. rendelkezéseit alkalmazta.

A 2003. november 26-i cselekmény kapcsán úgy ítélte meg, kétséget kizáróan nem volt bizonyított, hogy az I. rendű terhelt - és társai - idegen dolog elvétele végett alkalmaztak volna a sértettekkel szemben erőszakot, ezért az I. és a II. rendű terheltet a 2 rendbeli csoportosan, társtetteseként elkövetett rablás büntette kísérletének vádja alól bizonyítottság hiánya miatt mentette fel.

Így, a Btk. 22. §-ának b) pontjában írt büntethetőséget kizáró okból „csak” az életveszélyt okozó testi sértés és a súlyos testi sértés büntettének kísérlete miatt emelt vád alól mentette fel az I. rendű fiataalkorú terheltet.

Értékelve az e cselekmények elkövetésénél irányadó körülményeket, arra az álláspontra jutott, hogy vele szemben egy évnél súlyosabb büntetést kellene alkalmazni. Ezért - figyelemmel a cselekmények személy elleni erőszakos jellegére is - megállapította, hogy a kényszergyógykezelésének a Btk. 74. § (1) bekezdésében meghatározott törvényi előfeltételei fennállanak.

Az elsőfokú ítéletet az ügyész az I. rendű terhelt vonatkozásában tudomásul vette, csupán a II. rendű terhelt terhére jelentett be fellebbezést a felmentő rendelkezés miatt.

Az I. rendű terhelt és védője téves minősítés és a kényszergyógykezelés mellőzése érdekében éltek jogorvoslattal.

A bejelentett fellebbezéseket elbírálv a Fővárosi Ítéltábla az 1.Fkf.106/2010/13. számú, 2010. október 14. napján meghozott ítéletével a 2 rendbeli rablás alapját képező tényállást helyesbítette, s a II. rendű terhelt bűnösségét e cselekményekben is megállapította, míg az I. rendű fiataalkorú terhelt vonatkozásában az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.

Határozatának indokolásában azonban kifejtette, hogy a fiataalkorú terhelt 2003. november 26-i cselekménye is - a II. rendű terheltével azonosan - 2 rendbeli csoportosan, társtettesként elkövetett rablás büntette kísérleteként minősül, így őt e cselekmények vádja alól is büntethetőséget kizáró okból kell felmentettnek tekinteni. Álláspontja szerint a felmentés jogcímének a megváltoztatása nem ütközik a súlyosítási tilalomba, mert az a törvény tételesen felsorolt rendelkezései között nem szerepel.

* * *

A Fővárosi Ítéltábla másodfokon hozott jogerős határozata ellen a fiataalkorú I. rendű terhelt javára, a Be. 416. §-a (1) bekezdésének b) pontjában meghatározott okból a Fővárosi Fellebbviteli Főügyészség nyújtott be felülvizsgálati indítványt, amelyet azzal indokolt, hogy az ítéltábla ítéletének meghozatalakor nem vizsgálta a Btk. 2. §-át; emiatt nem rendelkezett a kényszergyógykezelés maximális tartamáról, holott az időközben hatályba lépett új anyagi jogi szabály az I. rendű terheltre nézve kedvezőbb rendelkezést tartalmazott.

Az indítvány arra irányult, hogy e vonatkozásban a Legfelsőbb Bíróság a másodfokú ítéletet változtassa meg, és határozza meg az intézkedés leghosszabb tartamát.

A Legfőbb Ügyészség - és képviselője a nyilvános ülésen - a felülvizsgálati indítványt fenntartotta.

Észrevételezte, hogy a másodfokú bíróság a részjogerőt törvénysértően áttörve változtatta meg a felmentés jogcímét, amikor az I. rendű terheltet a rablás vádja alól is büntethetőséget kizáró okból tekintette felmentettnek.

Ekként viszont a terhelt legsúlyosabb cselekménye a csoportosan elkövetett rablás büntettének kísérlete, amelyet a tizennegyedik életévét tíz hónappal meghaladóan követett el. A Btk. 110. §-ának (4) bekezdése az elkövetéskor és az elbíráláskor egyaránt a tizenhatodik életévét be nem töltött fiataalkorúra kiszabható szabadságvesztés leghosszabb tartamát öt évben határozta meg arra az esetre, ha a bűncselekmény öt évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő.

Tekintve, hogy a Btk. módosított 74. § (3) bekezdése a kényszergyógykezelést illetően kedvezőbb rendelkezéseket tartalmaz, és a másodfokú elbíráláskor már ez volt hatályban, az ítéletátlának meg kellett volna állapítania az intézkedés határozott, maximálisan öt évig tartó időtartamát. (Fk.Bf.483/2011.)

Az I. rendű terhelt és a védő az ügyészi indítvánnyal egyetértett.

* * *

A felülvizsgálati indítvány érdemben alapos.

A Be. 416. §-ának (1) bekezdés b) pontja értelmében a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen - egyebek mellett - felülvizsgálatnak van helye az esetben is, ha a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő intézkedést alkalmaztak.

A Btk. 2. §-ának esetleges sérelme, olyan „más szabály”, amely alapot ad a felülvizsgálatra.

A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslati jellegéből következően a Legfelsőbb Bíróság a megtámadott határozatot csak a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott részében és csak a felülvizsgálati indítványban meghatározott ok alapján - és a megtámadott határozat meghozatala idején hatályos jogszabályok szerint - bírálja és bírálhatja felül. (Be. 423. § (2) és (4) bekezdése)

Ez alól a szabály alól csak a Be. 416. §-a (1) bekezdésének c) pontjában felsorolt ún. feltétlen eljárási szabálysértések jelentenek kivételt, de ilyen szabálysértést a jelen ügyben a Legfelsőbb Bíróság nem észlelt.

Az indítvány a másodfokú ítéletet az intézkedésre vonatkozó

résében, és a Btk. 2. §-ának a megsértése miatt támadta.

A Btk. 2. §-a értelmében a bűncselekményt az elkövetése idején hatályban levő törvény szerint kell elbírálni. Ha azonban a cselekmény elbírálásakor hatályban levő új büntető törvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új törvényt kell alkalmazni.

A cselekmények elbírálására első fokon 2009. december 18-án, míg másodfokon 2010. október 14-én került sor.

Az első- és másodfokú elbírálás közötti időben, 2010. május 1-jei hatállyal a 2009. évi LXXX. törvény 25. §-ának (1) bekezdése a kényszergyógykezelésre vonatkozó büntető anyagi jogi szabályokat módosította.

A módosított Btk. 74. §-ának (3) bekezdése szerint a kényszergyógykezelés legfeljebb az (1) bekezdés szerinti cselekményre megállapított büntetési tétel felső határának megfelelő ideig, életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntetendő bűncselekmény esetén legfeljebb húsz évig tart. Ha ezt követően az egészségügyről szóló törvényben meghatározott feltételek miatt szükséges, a kényszergyógykezelést pszichiátriai intézetben kell elhelyezni.

Miután a korábbi jogszabály szerint a kényszergyógykezelés határozatlan idejű volt, akár az elkövető élete végéig is tarthatott, az Btk. új 74. § (3) bekezdése szerint pedig relatíve határozott idejűvé vált, az új rendelkezések - a Btk. 2. §-a szempontjából - egyértelműen enyhébbek.

A Btk. 2. §-a kapcsán az adott időpontban hatályban lévő büntető anyagi jogi szabály csak egységesen alkalmazható, azonban a jelen ügyben az eljárás tárgyát képező bűncselekmények büntetési tételének egyikében sem következett be az elkövetés és az elbírálás közötti időben változás.

A támadott másodfokú határozat szerint a fiataalkorú terhelt által megvalósított személy elleni súlyosabban büntetendő cselekmény - a Btk. 321. § (1) és (3) bekezdés c) pont második fordulat szerinti - csoportosan elkövetett rablás büntette. Ennek a büntetési tétele az elkövetéskor (2003. november 26-án) és a másodfokú elbíráláskor is, öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés volt.

Ehhez képest pedig a Btk. 24. § (1) bekezdésére figyelemmel a Btk. 22. §-ának b) pontja szerinti büntethetőséget kizáró okból felmentett fiataalkorú terhelt esetében a másodfokú bíróságnak az új jogszabályok alkalmazásával meg kellett volna határoznia a kényszergyógykezelés leghosszabb tartamát.

Anyagi jogi szabályt sértett tehát az ítélőtábla, amikor az elkövetés időpontjában hatályos törvényt alkalmazta az elbíráláskor hatályos törvény helyett.

A kényszergyógykezelés leghosszabb tartamát illetően a Legfelsőbb Bíróság a legfőbb ügyészi érveket a következők miatt nem osztotta.

Kétségtelen, hogy a Btk. VII. fejezetének szabályai a fiataalkorúakra nézve az általánostól eltérő, kedvezőbb rendelkezéseket tartalmaznak.

Szabadságvesztés kiszabását - összhangban a Btk. 108. §-ában megfogalmazott büntetési célokkal - csak kivételesen, és az adott esetben is csak a Btk. 110. §-ában maximált tartamban engedik meg. A törvény - szabadságvesztés alkalmazása esetén - a fiataalkorú elkövető életkora szerint, és az általa elkövetett bűncselekmény szerint is differenciál; mely utóbbit illetően a különös részi büntetési tételeket veszi alapul.

Az irányadó tényállás szerint a 2003. november 26-i cselekmény elkövetésekor az I. rendű terhelt a tizenhatodik életévét még nem töltötte be.

Mivel a másodfokú bíróság által megállapított csoportosan elkövetett rablás büntetési tétele öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ekként a Btk. 110. §-ának (4) bekezdése értelmében büntethetősége esetén vele szemben valóban legfeljebb öt évi szabadságvesztés lett volna kiszabható.

A fiataalkorú büntetéskiszabására vonatkozó külön szabályok azonban nem jelentik egyben azt is, hogy a kényszergyógykezelés leghosszabb tartama is ezekhez igazodik.

A Btk. 74. §-ának (3) bekezdésének rendelkezése szerint ugyanis a kényszergyógykezelés legfeljebb az (1) bekezdésben megjelölt büntetendő cselekményre megállapított „büntetési tétel” felső határának megfelelő ideig, életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntetendő bűncselekmény esetén legfeljebb húsz évig tart.

A „büntetéskiszabás” és a „büntetési tétel” a Btk. Általános Részében egymástól eltérő anyagi jogi fogalmak. Így büntetéskiszabásról rendelkezik a Btk. 40. §-ának (3) bekezdése, amikor tiltja a huszadik életévét be nem töltött elkövetővel szemben az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását, és a büntetés kiszabása körébe tartoznak a Btk. 110. §-ának a szabályai is.

Ezzel szemben a büntetési tétellel kapcsolatos rendelkezéseket tartalmaz a 87. §, amikor előírja, hogy a büntetési tételnél enyhébb büntetés milyen más tételkeretek között szabható ki.

Az pedig általános jogalkalmazási elv, hogy a Btk. Általános

Részében meghatározott törvényi feltételek szempontjából mindig a Különös Részben meghatározott büntetési tétel az irányadó.

A Btk. 74. §-ának (3) bekezdése a kényszergyógykezelés leghosszabb tartamát egyértelműen az (1) bekezdés szerinti cselekményre megállapított „büntetési tétel” felső határához, illetőleg, ha életfogytig tartó szabadságvesztés is kiszabható, a szabadságvesztés büntetés felső határához /Btk. 40. § (2) bekezdés/ igazítja.

Nem úgy szól tehát a törvény, hogy az elkövetővel szemben a büntethetősége esetére a cselekmény miatt kiszabható leghosszabb büntetési tartammal azonos a kényszergyógykezelés tartama, már pedig a fiataalkorúakra vonatkozó Btk. 110. §-a csak ilyen szövegezés mellett lenne alkalmazható.

Arra figyelemmel tehát, hogy a fiataalkorú terhelt által megvalósított legsúlyosabban büntetendő személy elleni erőszakos cselekmény, a csoportos rablás, büntetési tételének felső határa tíz évi szabadságvesztés, a kényszergyógykezelésének a leghosszabb tartama is legfeljebb tíz év.

A Btk. 74. §-a (3) bekezdésének ezt a törvényi értelmezését erősíti, hogy a szóban lévő intézkedés alkalmazása szempontjából nem az elkövető életkorának, hanem betegségének és a gyógyítás szükségességének van meghatározó jelentősége.

Nyilvánvalóan erre vezethető vissza, hogy a fiataalkorúak kényszergyógykezelésére nézve a külön szabályok eltérő rendelkezést nem tartalmaznak.

A módosítás előtti szabályok sem tettek egyébként különbséget aszerint, hogy az elkövető fiataalkorú-e vagy sem, az intézkedés elrendelésére fiataalkorú és felnőtt korú elkövető esetében egyaránt határozatlan időtartammal került sor. A Be. 566. §-ában írt felülvizsgálat is mindkét elkövetői körre azonos szabályokat tartalmazott, és ez a módosítás eredményeként sem változott.

Ekként tehát az rögzíthető, hogy a Btk. 110. §-ának a kényszergyógykezelés leghosszabb tartama szempontjából nincs jelentősége, szerepe ennek csak a Btk. 74. § (1) bekezdésében előírt törvényi feltételek vizsgálatakor van; nevezetesen azt, hogy büntethetőség esetén egy évi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést kellene-e kiszabni, a fiataalkorúak büntetéskiszabására irányadó külön szabályok alapján kell eldönteni.

A Btk. 110. §-ában foglalt külön szabályoknak - a büntetés kiszabása körén kívül - a jogalkotó csupán a büntethetőség elévülése határidejének számításánál és a visszaesőkre vonatkozó rendelkezések szempontjából tulajdonított jelentőséget. /110. § (5)

bekezdés/

A kivételek ilyen konkrét meghatározottságából is az következik, hogy a kényszergyógykezelés leghosszabb tartamának a megállapításánál a szóban lévő rendelkezések figyelmen kívül maradnak. Ehelyett fiatalok esetében is a személy elleni erőszakos, illetőleg a közveszélyt okozó cselekményre a törvény Különös Részében megállapított büntetési tétel felső határának megfelelő idő az irányadó.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság a megtámadott másodfokú határozatot a Be. 427. § (1) bekezdésének b) pontja alapján megváltoztatta, és a kényszergyógykezelés leghosszabb tartamát tíz évben állapította meg.

Az 1/2011. számú Büntető Jogegységi Határozat IV. pontjának megfelelően megjelölte a kényszergyógykezelés kezdő napját is.

Megjegyzí a Legfelsőbb Bíróság: a legfőbb ügyészí indítvány helytállón mutatott rá, hogy az ítéltábla a rablási cselekményt tekintve a részjogerőt áttörve, a Be. 348. § (2) bekezdésében írt eljárási szabály sérelmével bírálta felül az elsőfokú ítélet felmentő rendelkezését és változtatta meg a fiatalokú terhelt esetében a felmentés jogcímét.

Ez a szabálysértés - figyelemmel a Be. 416. § (1) bekezdés kimerítő felsorolásának c) és d) pontjában meghatározott felülvizsgálati okokra - felülvizsgálat keretében nem volt orvosolható annak ellenére, hogy objektíve a fiatalokú terhelt büntetőjogi helyzetének a súlyosbodását eredményezte. E eljárási szabálysértés nélkül ugyanis a kényszergyógykezelés leghosszabb tartamát az életveszélyt okozó testi sértés büntettére megállapított büntetési tétel felső határának megfelelően, azaz nyolc évben kellett volna meghatározni.

Az ügyész a felülvizsgálati indítványt a terhelt javára szólnak terjesztette elő, így a Legfelsőbb Bíróság határozatának meghozatalakor a Be. 423. §-ának (4) bekezdését sem alkalmazhatta.

Ekként a Legfelsőbb Bíróság által is észlelt eljárási szabálysértés és annak a terhelt terhére jelentkező következménye egy - a másodfokú ítélettel szembeni - esetleges jogorvoslati eljárás keretében orvosolható.

A Be. 3. §-ának (4) bekezdése a Legfelsőbb Bíróság ítélete elleni fellebbezést, míg a felülvizsgálatának a lehetőségét a Be. 416. § (4) bekezdésének b) pontja kizárja.

Az ismételt felülvizsgálati indítvány tilalmáról a Be. 418. §-ának (3) és 421. §-ának (3) bekezdése rendelkezik.

A kirendelt védő díjával a felülvizsgálati eljárásban felmerült bűnügyi költséget a Be. 429. §-ának (1) bekezdése értelmében az állam viseli.

Budapest, 2011. június 7.

Dr. Belegi József s. k. a tanács elnöke, Dr. Horváth Ibolya s. k. előadó bíró, Dr. Mészár Róza s. k. bíró

A kiadmány hiteléül:

bírószági tisztviselő
MTné